

NARODZIĆ SIĘ (600) *vb pf*

się (336), sie (264).

a oraz o jasne (w tym w a 8 r. błędne znakowanie).

inf narodzić się (113). ◇ *fut* 1 sg narodzę się (1). ◇ 3 sg narodzi się (62). ◇ 2 pl narodzicie się (2). ◇ 3 pl narodzą się (3). ◇ *praet* 1 sg m -m się narodził (10). *f* -m się narodziła (2). ◇ 2 sg m -eś się narodził (5). *n* -eś się narodziło (1). ◇ 3 sg m narodził się (269), jest się narodził (1); narodził się : jest się narodził *BielŻyw* (6:1). *f* narodziła się (9). *n* narodziło się (37). ◇ 1 pl m *pers* -smy się narodzili, narodzilismy się (3); -smy (2), -śmy (1). ◇ 3 pl m *pers* narodzili się (16). *subst* narodziły się (2). ◇ *plusq* 3 sg m był się narodził (13). ◇ 3 pl m *pers* byli się narodzili (2). ◇ *con* 1 sg m bych się narodził (1). ◇ 2 sg m byś się narodził (2). ◇ 3 sg m by się narodził (13). *f* by się narodziła (2). *n* by się narodziło (1). ◇ 2 pl m *pers* byście się narodzili (1). ◇ 3 pl *subst* by się narodziły (1). ◇ *con praet* 1 sg m bych się był narodził (1). ◇ 3 sg m by się był narodził (11). *n* by się było narodziło (1). ◇ *part praet act* narodziwszy się (15).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII – XVIII w,

1. Przyjść na świat, urodzić się; nasci *Mącz, Calag, Vulg, JanPrzyw; pari Vulg; gigni PolAnt, Calag; in vitam venire a. introire Mącz; edere Modrz* (583) : *BierEz* B2v; *OpecŻyw* 2; *PatKaz* II 59, 61 [2 r.], 75; *PatKaz* III 93v [2 r.], 106v, 112, 114, 114v, 115; *TarDuch* A4; Gdy sie iuz narodzi niemowiatko, Nathychmiałt mu pępek obrzezać na trzy palcze od ciała daleko *FalZioł* 34v, V 45v, 46 [2 r.], 46v [2 r.], 47, 47v [3 r.] (16); *LubPs* F2v, T3; A wten tzas Bifkup W Florencyey iáwnnie kázał y wołał/ iż sie Antikryfth národził ktory sie w pychę podnioł/ náprzećiwko Pánu Kryftułowu pokornemu. *KrowObr* 30, 144v, Rr4; izaż porodzi ziemiá iednego dnia? álbo sie zaráz narod národzi [*parturiet terra in die una, aut parietur gens simul*]? *Leop Is* 66/8, *Iob* 38/21, *Ps* 86/5, *Eccli* 4/2, 41/11, 12 (9); *RejFig* Cc2; *BibRadz Gen* 21 arg, *Ez* 21/30; *ZOroáltres* [...] Ikoro sie vrodził iáł sie śmiać nád przyrodzenie/ gdyż ine dzyeći płáczá národziwłzy sie. *BielKron* 8, 82v; *KwiatKsiąż* Fv; *Mącz* 105b, 124c, 481a; *LeovPrzep* B3, Dv; *HistRzym* 29v; *RejPos* 151v, 272v; *CzechRozm* 29, 136, 142, 166; *Calag* 214b; *SkarŻyw* 269 [2 r.]; *CzechEp* 306; *ReszPrz* 79; *ArtKanc* F3, O4v; Horoscopus – Okręgi niebieskie wftępujące. Godzinka ta ktoráfmy sie narodzieli. *Calep* 488a, 826b; *WujNT* 5, *Ioann* 9/34, *Act* 7/20, *Rom* 9/11, Xxxxx; iednę z córek náłzych ná ten czás národzonych [*nostris filiabus, nunc natis JanPrzyw* 3] y będących/ y któr é sie ná potym národzą [...] niech máią zá dziedzicá *SarnStat* 882.

narodzić się od kogo (3): *PatKaz* III 99; Ták iżby gi też ználi drudzy potomkowye/ Y ci co sie národzą záś od nich synowie *LubPs* R5v; *SkarŻyw* 268.

narodzić się z kogo (30): *PatKaz* II 30v, 52v; *PatKaz* III 105v; *KlerPow* 3; *BielŻyw* 78, 170 [2 r.]; *MiechGlab* 70; *WróbŻołt* ee5 [2 r.]; *HistAl* A5; *MurzNT* 1 marg; *RejWiz* 100; *BibRadz Gen* 4/18, 17/20, *Num* 26/29; *BielKron* 19, 21v, 134; *GrzegRóżn* Lv; *KwiatKsiąż* A3; *Mącz* 191b; *BiałKaz* Iv, 12; *CzechRozm* 154v; *ModrzBaz* 42; *ROku* 1425. oštátniego dnia Octobrą národzi sie z Krolowey Zophiey Syn Władifław *StryjKron* 557; *CzechEp* 190, 296; *SarnStat* 884.

narodzić się dla kogo, dla czego (2): człowiek nie łam dla siebie národził sie/ ále częścią dla Oyczyzny/ częścią dla powinnych/ dla przyiaćioł y dla potomstwa. *Phil* B; *OrzJan* 65.

narodzić się komu (16): *HistJóz* D3; *BielŻyw* 87 [2 r.]; *HistAl* A6; *GroicPorz* o3v; *Leop* 2.Reg 5/13; Heber też gdy miał trzydzieści y cztery lata/ narodził mu się Phálek. *BibRadz Gen* 11/16, 5/28, 11/24, 27 [2 r.], 17/17, 1.Par 4/14, 17; *HistRzym* 29v; *StryjKron* 185.

narodzić się komu [= dla kogo] (1): przełz tą panną byua chwalona troycza łzwyąta bo fyą radnye oczycz yłz fyą mu narodzyła oblubyenicza *PatKaz III* 114v.

narodzić się ku czemu (2): *KwiatKsiąż* F3v; Ad alciora quaedam et magnificentiora nati sumus, Ku więtszym á známienitym rzeczóm narodziłifmy sie. *Mqcz* 204c.

narodzić się przez kogo (2): A tak przez Rezego narodziłá fię Pánná Márya/ á przez Abiudá narodził fię Iozeph. *WujNT* 3.

narodzić się na co (1): pogáni co ie zwano Traces then obyczay mieli/ iż kiedy sie człowiek vrodził tedy ná krzcinach plákáli [...] wyłławiając iż sie ten człowiek ná nędzę á ná wielkie niebespieczeństwo narodził. *RejZwierc* 170.

W połączeniu z dokładną datą (1): [Aleksander] Narodził sie [natus] ósmego dnia kłieżycá Stycznia/ á vmárł czwartego dnia kwietnia. *HistAl* N5.

W połączeniu szeregowym (1): to yełt ta panna ktora ma przyydz na łzwyath y począc fyą y narodzycz poth czałem, y ma porodzycz zbauyczyela łzwyata *PatKaz II* 58.

W przeciwstawieniach: »narodzić się ... umrzeć (a. pomrzeć) (4), kres mieć, ukusić śmierci« (6): *HistAl* N5; to mowi Pan ná fyny y ná corki [...] y ná oyce ich z ktorych plemienia narodziłi sie w tey ziemi. Smierćiami wielu chorob pomrą. *Leop Jer* 16/3. Cf *Przysłowia*.

W porównaniu (1): Bárzoć mi ten dzień łzczefny był/ Iákobych sie weń narodził. *BierEz* F4.

Przysłowia: *OpecŻyw* 94, 94v; *RejKup* bb2; Ale biádá temu człowiekowi przez ktorego lyn człowieczy będzie wydan dobrze było iemu/ by sie był nigdy nienarodził [si non esset natus homo ille] *Leop Mar* 14/21; A nieftetyłz/ narodziłwfy sie mnie ná ten świat *GórnDworz* S7; Niełzczefny tho był dzień ktoregom sie ia narodził *HistRzym* 31; Biádá mnie zem sie ná świat narodziłá *HistRzym* 36; Obych sie ia był ná świat nigdy nienarodził *HistRzym* 45, 45; *RejPos* 106, 335v; *BudNT Mar* 14/21; *WerGość* 248; *LatHar* 706; *WujNT Matth* 26/24, *Mar* 14/21. [Ogółem 16 r.].

Człowiecze pomni [...] z czegos sie począł y też narodził á iż vmrzełz. *BielŻyw* 170; *BibRadz* 4.Esdr 6/26; *RejZwierc* 153v; Cokolwiek z ziemie włchodzi do ziemie zás wnidzie. Co sie dziś narodziłi/ pewny fwoy kres máią *WisznTr* 9. [Ogółem 4 r.].

RejKup ee2v; Iuz káždy iákoby sie z nowu narodził/ máiąc nádzieię w fwym odkupieniu *RejPos* 17, 153v.

Frazy: »dziecię się narodziło« (1): [odpowiedzieli słudzy] mamy oyca łtárego/ y dziecę małe ktore fię mu narodzyło wyiego [!] łtaróćy *HistJóz* D3.

»narodził się syn« = *filius nascetur a. oriatur HistAl; genuit filius PolAnt* [szyk zmienny] (10): *HistJóz* C; Ten Arístoteles w tak wielkiej czci był v krola Philipa Macedonkie⁸⁰, iże gdy sie mu łin Allexender narodził iemu liłt tymito łłowy piłáł *BielŻyw* 87, 87; *HistAl* A6, B2v; *GroicPorz* o3v; Y narodziłi sie Dawidowi ini fynowie y corki [natique sunt David et alii filii et filiae] *Leop* 2.Reg 5/13; *BibRadz Gen* 5/28; on Rycerz wielkie iáłmużny [!] dawał/ ále gdy sie mu lyn narodził/ słał sie był bárzo łkapy á łákomy/ áby fyná ybogácił *HistRzym* 29v; *StryjKron* 185.

Zwroty: »od brata i od siostry narodzić się« = *pochodzić z kazirodczego związku* (1): A gdy ie [tabliczki] on [Grzegorz] przeczedł/ wznowłszy że od brátá y od siostry fie národził/ rzekł: O Boże iakowem ia to rodzice miał? *HistRzym* 34.

»narodzić się wedle (a. według) ciała« [szyk zmienny] (4): A iáko ná on čás ten który fie był národził wedle ciała [seeundum carnem genitus]/ przelládował tego który fie był národził wedle ducha *BibRadz Gal* 4/29; *CzechEp* 41; Abrahám miał dwu synu: iednego z słuźebnice/ á drugiego z wolney. Lecz który był z słuźebnice/ według ciála fie národził [de ancilla secundum carnem natus esf] á który z wolney/ przez obietnicę. *WujNT Gal* 4/23, *Gal* 4/29.

»z ciała narodzić się« = *nasci ex carne Vulg* (3): Kryftus mowił: Co się s Ciála národziło Ciáło ieft *GrzegŚm* A3v, 19; *WujNT Ioann* 3/6.

»narodzić się człowiekiem« = *natus est homo Vulg* [szyk zmienny] (3): *Leop Eccli* 49/17; Abowiem ten co był Bogiem/ národził fie Człowiekiem/ á ten co fie Człowiekiem národził/ ípráwuie y czyni iáko Bog *WujJud Conf* 23v.

»z dziewki bez męża narodzić się« (1): miedzi Turki nie ieft to żaden dziw iż fie kto z dziewki bez męża narodzi [virgines impregnari et concipere absquae viro] *MiechGlab* 70.

»z krola narodzić się« (1): Swawola á zły vmył/ zázwdy będzie chodzil/ W swych nałogoch/ by fie też y s krolá národzil. *RejWiz* 100.

»z ludzi wolnych narodzić się« (1): którym fie więcey podoba proznowanie [...] ktorzi siebie/ rodzice/ y przyaścioły swe złemi vczynkami lżá [...] nieináczey máią być pokládáni/ iedno iáko owe potwory co fie nád przyrodzenie rodzą/ ktore ácz fie z ludzi wolnych národziły [qui vel si ab ingenuis editi sint]/ ále zá wolne niebywáią miane. *ModrzBaz* 42.

»z [jakiej] matki się narodzić« (1): Krol Kazimirz/ iego ízczęfliwi linowie [...] Wíszakże nie dziw że cznotliwi býli/ Bo fie z dobre matky narodzi *KlerPow* A2.

»narodzić się przez męża i niewiasty« (1): yadam syą przelz mąza y nyeuyafy narodził *PatKaz III* 89.

»z [czyjego] narodu, plemienia, pokolenia narodzić się« = *de [quorum] stirpe esse natus Vulg* (2:2:1): *WróbŻółt* ee5 [2 r.]; *Leop Ier* 16/3; Z narodu Iudá syná moiego/ národzi fie páanna światła *BielKron* 19; *SarnStat* 884.

»narodzić się z ojca« [szyk zmienny] (4): *KwiatKsiąż* A3; Národził się był Krol á Pan náłz Sigmunt Auguft. Z oycá Zigmuntá *BiałKaz* Iv. Cf »narodzić się z ojca a matki«.

»narodzić się z ojca [+ imię] a (i) matki [+ imię], z [jakich] rodziców« [szyk zmienny] (2:1): *PatKaz II* 30v; PLato mędrzec Attenłki, czału Dariuła krola Perłkiego fie narodził, z oycá Arifłona, á z matki Perictoniey *BielŻyw* 78; Z tak zacnych rodziców národził się był nam Krol Sigmunt Auguft. *BiałKaz* 12.

»podług przyrodzenia (a. rodzenia przyrodzonego) [= zgodnie z naturą] narodzić się« [szyk zmienny] (3): [Pan Bóg to ludziom zdał] yłz dla adamouego przelłápu kozdy który by podluk przyrodzenia synego syą narodził myal bycz synem gnyeuu bozego *PatKaz I* 17v, 3v, 12v.

»narodzić się ślepo (a. niewidomo), ślepym (a. niewidomym)« = *caecum natum esse Vulg* [szyk zmienny] (6:5): Od początku światá nieieft slycháno aby kto otworzil tego oczy który fie ślepo narodził

OpecŻyw 64, 63v; *MurzNT* 231 [2 r.]; *Miftrzu/* kto zgrzełzył/ ten/ czyli rodzicy iego/ áby fie ślepym národził? *Leop Ioann* 9/2, *Ioann* 9/19, 20; *WujNT Ioann* 9/2, 3, 19, 20.

»narodzić się na świat« = *nasci in mundum Vulg* [szyk zmienny] (12): *PatKaz II* 55; *RejKup* bb2; *GliczKsiąż* H2; *LubPs* Fv; *KrowObr* 144v; *RejWiz* 128v; *Mącz* 405b; *HistRzym* 36; *RejPos* 125v; *Niewiałtá* [...] gdy porodzi dzieciátko/ iuz dáley nie pámięta vciśnienia/ iż fie národził człowiek ná świat. *CzechEp* 23; *WerGość* 248; *WujNT Ioann* 16/21.

»narodzić się zacnie« (1): *Oftátny* ten lágeło/ narodził się był/ ták zacnie. *BiałKaz* 13.

»żywo się narodzić« (1): [*Mnich, ksiądz i niewiasta*] w pewnych tráfunkách świadczą/ iáko gdy rzecz iest o dziecięciu/ iefli iest krzczone/ iefli fye żywo národziło álbo nie. *GroicPorz* x4.

»narodzić się z żywota matki« (1): Ią rzezańcy ktorzy z żywotá mátki ták fie národzili [*qui de matris utero sic nati sunt*]: y Ią [...] od ludzi [...] vrzezáni *WujNT Matth* 19/12.

Szeregi: »począc (a. zacząć) i narodzić się« (7): *OpecŻyw* 23; *BielŻyw* 170; *KrowObr* 145v, *marg Rr2*; *HistRzym* 32v; z dziwnych obietnic Páńfkich Bog z Bogá/ á człowiek s człowieká zącząc y národzić fie miał. *RejPos* 273, 13.[*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»przyjć i narodzić się« (3): myála tą panna przyydz y narodzycz Iyá náfzwyath na poczyechą wżego Izwiyata *PatKaz II* 55, 58, 59.

»narodzić się albo być na świecie« (1): *Zem* wzięł od człowieká te listy, ktorego ia Co zac z iest, nie znam; y iefli fie kiedy Národził, álbo iefli był ná świecie niewiem. *CiekPotr* 66.

Przen (30) :

narodzić się z kogo (1): *wiedzćiefz* iż y káždy czyniący Ipráwiedliwość/ z niego [świętego] fie národził. *WujNT 1.Ioann* 2/29.

Zwroty: »z Boga narodzić się« = *ex Deo natus esse Vulg, PolAnt* (16): *Leop 1.Ioann* 3/9; *KTokolwiek* wierzy Iezulá być Krytułem/ z Bogá fie národził *BibRadz 1.Ioann* 5 arg, *1.Ioann* 5/4; A kto miełzka w miłości/ w Bogu miełzka/ á Bog też w nim/ y tákowy fie z Bogá národził *CzechEp* 17; *NiemObr* 96, 162; *LatHar* 106, 688; *WujNT Ioann* 1/13, *1.Ioann* 3/9, 5/1, 4, 18, s. 550, 551; *SkarKaz* 483.

»narodzić się wedle ducha« (1): A iáko ná on czás ten ktory fie był národził wedle ciáła/ przeládował tego ktory fie był národził wedle ducha [*natus fuerit ... secundum spiritum*] *BibRadz Gal* 4/29.

»narodzić się z ducha« = *natum esse ex Spiritu Vulg* (6): *RejPos* 151v; *GrzegŚm* A3v [2 r.], 53; Co fie národziło z ciáła/ ciáło iest: á co fie národziło z Duchá/ duch iest. *WujNT Ioann* 3/6, s. 313.

»narodzić się z Ducha Świętego (i wody), przez Ducha Świętego« = *być ochrzczonym; nasci ex Spiritu Vulg* (4:1): záprawdę powyádam thobie/ iż iefli fie ktho znowu nye národzi z wody á z Duchá Iwiętego/ nie może wniść do krolełtwá Bożego. *RejPos* 151v, 20; *ArtKanc* N3v; *WujNT* 311, *Ioann* 3/8.

»narodzić się przez krzest« (1): ci kthorzy doczekáli tego/ á odrzuciwfzy ciemności á zállepienie Iwoie/ vwierzili przyfcu iego á náukam Iwiętych iego/ á národzili fie z nowu przez krzełth *RejPos* 15v.

»znowu się narodzić« = *nasci denuo Vulg* [szyk zmienny] (3:2): *RejAp* 168; *Chcełzli* ábyć ten nowy pokarm pożytheczny był/ potrzebá ábyś fie pirwey znowu národził/ tho iest/ vmartwiwfzy w Iobie

grzech fwoy/ wwierzył miłofierdziu Pánłkiemu *RejPos* 98v, 151v [2 r.]; Káždy człowiek ktoryby chciał zbáwionym być/ wšelki táki k temu napirweyby miał przyść/ áby fię z Páná Bogá z nowu národził *ArtKanc* N3, N3; Odpowiedział Iesus/ y rzekł mu; Záprawdę/ záprawdę mówię tobie; iessi fię kto nie národzi [...] znowu [*nisi quis renatus fuerit denuo*] [...] nie może widzieć kroleństwá Bożego. *WujNT Ioann* 3/3, 3/7.

a. *O Jezusie Chrystusie (333)* : *OpecŻyw* 15 [2 r.], 15v, 16v, 17 [2 r.], 19v (13); *PatKaz II* 30, 40, 42; *PatKaz III* 99, 110, 115, 130v; Vmarł ten Virgilius iakoż powiadaią they noci ktorey fię Pan Chriřtus národził *BielŻyw* 124; *KrowObr* 49, 55; *Leop YY* 4v; *BielKron* 135, Kkkk3; *GrzegRóżn Lv*; *RejPos* 15, 16v, 17v [2 r.], 19v, 34v (13); *WujJud* 71; A Prorocy Betleem miáfto w ktorym fię národzić miał vkázowáli y čás opifowáli *CzechRozm* 120v, 31, 51v, 79, 120v [2 r.], 165, 172; *SkarJedn* 99; *SkarŻyw* 25 [2 r.] 26, 140, 243, 397; *CzechEp* 176, 204, 221, 244, 245 [3 r.] (9); *NiemObr* 97, 98, 102, 144; GDy fię Kryřtus národził/ Anioły rozwefelił/ z rádością mu fpiewáli/ Bogu cześć chwałę dáli *ArtKanc* B3v, A11v, B2, B2v, B3 [2 r.], B4 (22); *LatHar* 398; A GDy fię národził Ifus w Betlehemie Iudłkim [*Cum ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iuda*] we dni [...] Herodá krolá: oto Mędrcy ze wřchodu łłóńcá przybyli do Ierofolimy *WujNT Matth* 2/1, 2/2, 4, s, 309, 342, 841; *SiebRozmyśl Gv*; *SkarKaz* 156b, 514b, 517b.

narodzić się z kogo, z czego (160): *OpecŻyw* 8v; *PatKaz I* 10v, 14; *PatKaz II* 20; *PatKaz III* 89v, 103, 105v; *BielKron* 133; *GrzegRóżn B4*; *RejPos* 20v, 35v, [36], 270, 271v; *GrzegŚm* 55; *WujJud* 23v, 171v; *BudNT c4 przedm*, R5v; *CzechRozm* 70, 121, 154v, 176v, 177v; tę im [*ludziom*] dał nádzieię/ iřz fię z ich krwi národzić miał mocny krol y ćichy báránek. *SkarŻyw* 262, 242 marg; *CzechEp* 217, 253, 296, 300; *ReszPrz* 78; *ArtKanc* B19v; *LatHar* 272, 484; *WujNT przedm* 13, 515; *KlonWor ded **2v*. Cf *Zwroty*.

narodzić się dla kogo (6): *PatKaz II* 45v; iř mię Pan Iezus Kryřtus vmiłował/ dla mnie przyředł ná fwiát/ dla mnie fię národził/ y łámeo łiebie zá mię wydał *KrowObr* 240v; *RejPos* 139; *SkarŻywBog* 357; NIech będzie błogofławioná godziná/ ktorey Pan moy IEZUS Chryřtus dla mnie fię národził y wćierpiał. *LatHar* 54; *SkarKaz* 517a.

narodzić się komu (23): *BielŻyw* 114; *Leop Is* 9/5; *BielKron* 133v; *HistRzym* 51; *RejPos* 15, 16 [2 r.], 17v, 18, 34v, [36]; *BiałKat* 226; *GrzegŚm* 62; *CzechRozm* 177; *CzechEp* 147, 190; *ArtKanc* C, C6; Národził fię wam zbáwićiel/ ktory iest Chryřtus Pan *LatHar* 529, 552; *WujNT Luc* 2/11; Wiedzćie/ iře w Bethlehem Król fię wam národził *SiebRozmyśl* F4v, A3v.

narodzić się w kim (2): *BibRadz II* 2b marg; O Iozephie řynu Dawidow/ nie boy fię wřziác łobie Máryey zá małżonkę: Bo co fię w niey národziło/ z Duchá S. počátek wřzięło. *LatHar* 448.

Z przybliżonym określeniem czasu narodenia (6): *PatKaz III* 104; [*Pan Krystus*] ráczył fię národzić roku pánowánia Rzymłkiego Cefarzá Oktáwiana XLII. *BielKron* 138; Sędziowie ludem onym rządžili ář do Herodá řyná Antypatrowego [...] ktorego potym rychło cžáfu národził fię Iezus Chriřtus. *CzechRozm* 167v, 167v, 168v; *ReszPrz* 98.

W połączeniu szeregowym (1): *marya* [...] rořzmyřlala o řynye řwym yako řyą myał počąc narodzycz krczycz pořzczycz umączon bycz pogrzebyon bycz, wřtacz zmartwych wnyebo wřtąpycz *PatKaz III* 142.

W przeciwstawieniu: »narodzić się ... być zabit« (1): ten Báránek Pan Kryftus/ niezárázem fkorofie národził był zábit *KrowObr* 185.

Fraza: »dziecię się narodziło« (12): *BielŻyw* 114; Dziecię fie nam národziło/ to ieft fyn Boży. *HistRzym* 51; *RejPos* 16 [2 r.], 17, 18v, 19; *GrzegŚm* 62; *CzechRozm* 177; Dziecię fie národziło/ Proroctwo fie fpełniło w iego národzeniu *ArtKanc* B2, B19v; *LatHar* 552.

Zwroty: »nad bieg przyrodzony narodzić się« (1): ieft [Jezus] teź człowiekiem prawdziwym/ á nie zmięłzánym z boftwá y człowieczeńftwá. Choćiaz fie z Pánny nád bieg przyrodzony národził. *CzechEp* 308.

»narodzić się z Bogarodzice« (1): [Teofil] świętá dużę Bogu oddał/ temu który fie z przczyfłtey Bogárodzice národził *SkarŻyw* 173.

»boską sprawą się narodzić« (1) Boską fprawá s pánny fie národzi/ Swoim wiernym fwe fercá ochłodzi. *BielKron* 133.

»narodzić się wedle (a. według, a. podług) ciała« [szyk zmienny] (3): *RejPos* 101v; *CzechRozm* 176v; Chriftus choć fie pozniey według ciáń národził niż Ian ś. wżákoż y według człowieczeńftwá był przed nim wczyniony *CzechEp* 149.

»narodzić się w cieie« (1): Kościoł święty ták wyznawa/ że prawdziwie lámą rzeczą [...] ieft zupełny Pan náłz Iezus Chriftus prawdziwy Bog y Człowiek/ w tym cieie w którym fie z Pánny národził *WujJud* 171v.

»narodzić się człowiekiem, jako człowiek, w człowieczeństwie« (3:1:1): *GrzegRóżn* E4; Pan Kriřtus Bog prawdziwy/ národził fye człowiekiem z wielebnej pánny Máryey *LeovPrzep* Hv; ten zbáwiciel á práwy Bog miał fie okázác á národzić w człowieczeńftwie fwoim *RejPos* 16; *ReszPrz* 79; Národził fie Pan náłz iáko człowiek *SkarKaz* 514b.

»dziwno się narodzić« (1): dziwno fnyey fyá narodzi fyn boży ktoremu ymyá yefus *PatKaz III* 105v.

»z ludzkiej krwi narodzić się« (1): pořileni łáfká Bożá/ ktorey wżywáli zá obietnicá Meřyálzá y krolá przyřłęgo/ który fie z ludzkiej krwi národzić miał: fprzeřiwili fie złym fklónnořciom *SkarŻyw* 268.

»narodzić się ze krwi i z ciała narodu« (1): A iřci fie národził bráćiřzek táki ze krwi y s ciáń narodu twego/ który cie może obronić od mocy iego [czarta]. *RejPos* 19.

»narodzić się z małżeństwa panieńskiego« (1): nietylko lámá Páńná Mária pánieńftwo byńá řlubińá/ ále y Iofeph przez nię/ y dla niey/ pánieńftwo záchował: áby fie Pan náłz národził z małżeńftwá pánieńfkiego. *WujNT* 227.

»narodzić się pod zasłoną małżeństwa« [szyk zmienny] (2): fie iednak ácz z pánny/ ále pod zasłoną małżeńftwá národził fyn Boży. *SkarŻyw* 243, 242.

»bez matki się narodzić« (1): *KrowObr* 180v cf »z ojca niebieskiego się narodzić«.

z matki narodzić się« [szyk zmienny] (6): *PatKaz I* 10v; *PatKaz II* 45; *KrowObr* 180v; [Chryřtus] z niebá zřtápił/ á będąc Krolem Kroluiących/ y Pánem niebá y ziemie/ w vbogiem fie domu y z vbogiey mátki národził *SkarŻyw* 486; *CzechEp* 258; *SiebRozmyřl* A3v.

»bez męża się narodzić« (2): *PatKaz III* 89v; Ewangelistá dofyć pokázuie/ twierdząc że fię Pan Iefus fyn Dawidów z Máriey pánnny/ bez męża/ národził. *WujNT* 4.

»bez nasienia męskiego narodzić się« (1): Iefus [...] fię z lámeý Pánnny/ bez nášienia męskiego/ miał národzić. *WujNT* 4.

»narodzić się przez męskiego złączenia« (1): *libilla delphica* [...] tak o pannye rzekła narodzi fyą prorok przełz małkyego złączenya *PatKaz III* 103.

»narodzić się z niewiasty« [szyk zmienny] (4): *PatKaz III* 88, 89v; [Jezus] fię z niewiásty w wypełnieniu czálu národził *CzechEp* 273, 197.

»dla odkupienia, na odkupienie narodzić się« (1:1): *PatKaz III* 152v; Pánie Iezu Chryfte/ Synu Bogá żywego/ któryś raczył dla odkupienia náłzego národzić fię *LatHar* 277.

»bez ojca się narodzić« (1): *KrowObr* 180v cf »z ojca niebieskiego się narodzić«.

»z ojca niebieskiego się narodzić« (1): Pan Kryftus bes mátki z oycá niebiełkiego wietznie/ bes oycá z mátki ná ziemi fie národził. *KrowObr* 180v.

»narodzić się z panny, z Maryjej, z Maryjej Panny, z Maryjej dziewice, z dziewice, z panienki« [szyk zmienny] (45:23:20:10:5:1): Syn fie boży narodził z dziewice przeczyłte *OpecŻyw* 17, 17, 176v; *PatKaz I* 4, 6v, 12; *PatKaz II* 34, 45, 52v, 61 v, 76v; *PatKaz III* 87, 97v, 100, 102, 103v (11); *RejPs* 223v; *SeklWyzn* Bv; *SeklKat* B4, O2, O3; *KromRozm I* K3v; [Syn Boży] fie duchem świętym zátzał/ s pánnny Máryey fie národził *KrowObr* 185, 95v, 142v, 200; Z Iakobá połzedł Iozef mąż Máryey/ z ktorey fię národził Iezus [*virum Mariae, de qua natus est Iesus*]/ który iest názwán Kryftus. *BibRadz Matth* 1/16; *BielKron* 132v, 133; *GrzegRóżn* C3; *LeovPrzep* Hv; my nędzni Acházowye [...] doczekálichmy iuz tego Emánuelá świętego á tego wybáwicielá náłzego który fie nam iuz s tey pániénki národzić raczył *RejPos* 271; Mária wiedzyáła iż fie s pánnny národzić miał zbáwiciel *RejPos* 272 marg, [36]v, 80, 271; *BiałKat* 83v; *GrzegŚm* 64 [2 r.]; *KuczbKat* 30, 40; *WujJud* 23v, 143v, 171v; Iáko mogli Izráelczycy do Bogá przyść iesli Syná Bożego nie było niź fie Iezus z Máryey národził. *CzechRozm* 23v marg, 11v, 22v, 23, 24, 25v (15); *KarnNap* D2v; *SkarŻyw* 242, 358, 393; niezapomniał fwey mátuchny miłey/ ták ią pozdrowił/ zdrowá bądź Pánno/ z ciebiem fię národził. *MWilkhHist* G3v; *CzechEp* 148, 243, 264, 275, 302, 308, 347; *ReszPrz* 79 [2 r.]; Wierzę w Bogá Oycá wřzechmogácego [...] Ktory fię począł z Duchá świętego/ národził fię z Máryey dziewice. *ArtKanc* M9, B6, C, C4, F15, M10 (9); *LatHar* 8 marg, 272, 333, 476, 684; Iákob zrodził Iosephá mężá Máriey: z ktorey fię národził IESVS [*de qua natus est Iesus*] ktorego zowią Chriřtuřem. *WujNT Matth* 1/16; Iefus Chriřtus nie dopiero być począł kiedy fię z Pánnny Máriey národził *WujNT* 783, 4 [3 r.], 5, 190, 195, 332, 515, Xxxxx4v; *KlonWor ded* **2v.

»z potomstwa, z pokolenia, z nasienia Dawidowego narodzić się« = *fieri ex semine David Vulg* [szyk zmienny] (2:1:1): s potomřthwá iego [Dawidowego] miał fie kriřtus národzić/ krory kroleřthwo fwe wieczne myał ná řwiecie záczać. *LubPs* T4v marg; s pokolenia iego [Dawidowego] miał fie wedle człowieczeńřtwá národzić. *RejPos* 272v; *CzechRozm* 179; *WujNT Rom* 1/3.

»narodzić się na świat« (6): Narodziřłfy fie na ten řwiat fyn boży/ nieobrál łobie bogatztwa ani rořkolfy *OpecŻyw* 15v, 101; *PatKaz II* 30; *RejPos* 19v; *RejZwierc* 235; *CzechRozm* 28v.

»narodzić się z żywota (panieńskiego)« [szyk zmienny] (3): *PatKaz II* 22v, 31; [Jezus] z nienarufzonego żywota pánieńfkiego národzić się raczył *WujNT* 309.

Szeregi: »okazać a narodzić się« (1): *RejPos* 16 cf »narodzić się w człowieczeństwie«.

»począc się i narodzić się« (7): O dziwnyż tho krol á dziwnyż to fyn Dawidow w ten czás fie począc y národzić miał. *RejPos* 272v; *WujJud* 23v; *CzechEp* 189, 299; *LatHar* 548; *WujNT* 515; *KlonWor ded* **2v.

»ciało przyjąc i narodzić się« (2): gdy [Bóg] ciáło przyjął y národził fie/ iuz nie Oycem ále Synem zowie go písmo *SarnUzn* B2v; *LatHar* 272.

»narodzić się i przyść na świat« = *natum esse, et venire in mundum Vulg* [szyk 5:1] (6): *OpecŻyw* 120; Iámci się na to národził i przyźedłem na świat/ abych práwdzie świádczył *MurzNT* 246; *KrowObr* 240v; *Leop Ioann* 18/37; *LatHar* 732; *WujNT Ioann* 18/37.

»stać się i narodzić« (1): flufzalo cryftufouy nászemu mylemu panu fpanny bez mąza fyą bylo ftacz (*popr.*) y narodzycz (–) *PatKaz III* 89v.

»(ani) zjawić się i (a, ani) narodzić« [szyk 4:1] (5): Páweł fwięty wyznawa/ iż thám ná tey pułfczy iuz był Kriftus: ácz fie był iefzcze áni zyáwił/ áni národził. *RejPos* 150; gdy fie iuz zyáwiło á národziło dzyeciátko ono/ vflýszawfzy tho fáfíádki y powinowáte fwiętey pániey oney/ zbieżály fie do niey. *RejPos* 297, 17v [2 r.], 273.

»zstąpic na świat i narodzić się« (1): bylo wefele vyelkye [...] yfz fyn bozy raczy ftąpycz nászwyath y narodzycz fyą dla vybauyenia czlouyeka *PatKaz II* 45v.

b. O plonach [z czego] (1) : przeto rzékł k temu drzewu. Nigdy albo na wieki fie s ciebie owotz więcýy nienarodzi [*Nunquam ex te fructus nascatur Vulg Matth* 21/19]/ tako zatym flowem natychmiáft vřhlo. *OpecŻyw* 74.

2. Urodzić się w dużej ilości (z subiektywnym podkreśleniem wielości) (17) :

a. O ludziach; *natum esse PolAnt; ortum esse Vulg* [podmiot: kogo, czego (pl), a. wiele kogo, czego; orzeczenie: 3 sg n] (15) : *MurzHist* Q3; Pytałby kto czemu fie teraz národziło ludzi fprofnych/ złych/ á zuchwałych [...] odpowedyeć [...] musim/ że też proftosći y głupřtwá nyemáło [...] nárořlo. *GliczKsiąż* I3; *BudBib Gen* 6/1; Po fiodym zás Zborze áż do Ořme⁸⁹/ ták wiele onych hárdych y nie pořlufznjch ná tey fie ftolicy Břkupow národziło *SkarJedn* 393; *StryjKron* 145; *WujNT Hebr* 11/12.

narodzić się komu (1): TYć fą potomřtwá fynow Noego/ Semá/ Chámá/ y Iáphetá/ którym fie národziło dzieći po potopie *BibRadz Gen* 10/1.

Przen: Powstać w dużej ilości (8) : národziło fye wřfedy pińány o wyerze [...] [tak wiele] *KromRozm I* Av; *KromRozm III* M2; *Diar* 66; z żimy niemocy fye przygadzáią rozmaite w głowie/ gdy zbytniey flágmy fye wniew národzi. *SienLek* 42; Národziło się wiele rozmaitych á tobie przeciwnych y hániebnych á fprofnych błędow *KuczbKat* a2; *CzechRozm* 265; *SkarJedn* 62; Bo dla roznořci praw/ y práwnicy fą rořni/ y wiele fie ořtrożnořci práwnych y wykřetow národziło [*multaeque tergiversationes natae*] *ModrzBaz* 100v.

b. O roślinach [podmiot: czego (sg rzeczownika bezpostaciowego), orzeczenie i 3 sg] (2) : dokąd fie nowego [zboża] nienarodzi/ dothąd będziecie ieść ftáre [*donec nova nascantur, edetis vetera.*] *Leop Lev* 25/22; *RejZwierz* 139.

Formacje współrdzenne cf RODZIĆ.

Cf **NARODZENIE, NARODZONY**

DD